

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

The Relationship between Participatory Management and the Effectiveness of School Administration

Under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1

วัชรกร ชวดกลางลา¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์² ดร.สุมัทนา หาญสุริย์³
Watcharakorn Chudglangla¹ Asst. Prof. Dr. Ploenpit Thummarat² Dr. Sumattana Hansuri³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษา เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน และหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 350 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 52 คน หัวหน้ากลุ่มงาน 143 คน และครูผู้สอน 155 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนก .650-.873 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .973 แบบสอบถามประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนก .522-.909 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .990 และแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ F-test แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 ส่วนประสมการดำเนินการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Master of Education Program in Educational Administration Sakon Nakhon Rajabhat University

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{2,3}Course teacher in Master of Education Program And Doctor of Education Program in Educational Administration Sakon Nakhon Rajabhat University

ผู้ติดต่อ, อีเมล: วัชรกร ชวดกลางลา, watcharakorn.tam@gmail.com

รับเมื่อ 3 เมษายน 2565 แก้ไข 23 พฤษภาคม 2565 ตอรับ 25 พฤษภาคม 2565

4. การบริหารงานโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

5. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับประสิทธิผลในการบริหารงานโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{XY}=.891$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เสนอแนะไว้ 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการไว้วางใจกัน ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานร่วมกัน และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ABSTRACT

The purposes of this research were to investigate, compare the relationship between participatory management and the effectiveness of school administration, and establish guidelines for developing participatory management that had a relationship with the effectiveness of school administration. The sample group, obtained through multi-stratified random sampling, consisted of 52 school administrators, 143 task group heads, and 155 teachers working under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1 in the academic year 2021, yielding a total of 350 participants. The Krejcie and Morgan table was also applied for determining the sample size. The tools for data collection were sets of 5-point scale questionnaires, comprising a set of questionnaires on participatory management with the discriminative power values ranging from .634 to .873 and the reliability of .973, and a set of questionnaires on the effectiveness of school administration with the discriminative power values ranging from .522 to .909 and the reliability of .990, and a structured interview form examining guidelines for developing participatory management that had the relationship with the effectiveness of school administration. Statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, One-Way ANOVA, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The findings were as follows:

1. The participatory management was overall at a high level.
2. The effectiveness of school administration was overall at a high level.
3. The participatory management as perceived by participants, classified by positions and school sizes, was different at the .01 level of significance overall. Overall, there was no difference in terms of work experience.
4. The effectiveness of school administration as perceived by participants, classified by positions and school sizes, was different at the .01 level of significance overall. In terms of work experience, there was no difference overall.
5. The participatory management and the effectiveness of school administration had a relationship at a high level ($r_{xy}=.891$) with the .01 level of significance.
6. The proposed guidelines for developing participatory management and the effectiveness of school administration consisted of six aspects: 1) Participation in School Assessment 2) Participation in Benefits 3) Trusting

4) Freedom to Work 5) Setting Mutual Task Goals and Objectives and 6) Decision-Making Participation

Keywords: Participatory Management, Effectiveness of School Administration

ภูมิหลัง

ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน เป็นความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนที่ดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เป็นผู้อำนวยการควบคุมและประสานงานกับครูในโรงเรียน อีกทั้งเป็นกลไกสำคัญในการกำกับ ติดตาม และนิเทศการปฏิบัติงาน การจูงใจให้บุคคล หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้โอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพสูงสุด จนไปถึงการประเมินผลโดยสำนักในหน้าที่ และความร่วมมือกันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2560, หน้า 17)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มคิด การวางแผนการนำไปปฏิบัติและการประเมินผล รวมทั้งได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน (ประภาพร ซื่อสิทธิกุล 2560, หน้า 14) การบริหารแบบมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เป็นแนวทางในการบริหารในเรื่องของคนและงานควบคู่กันไป สถานศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งนักเรียน ครูผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป การทำงานเปิดโอกาสให้เพื่อร่วมงาน ได้ทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นร่วมกันวางแผนร่วมกัน (ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม, 2560, หน้า 124 – 132) ซึ่งการมีส่วนร่วมของทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ จังหวัดสกลนคร ใน 7 อำเภอ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ และดำเนินการตามโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่ แผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของรัฐบาลตามวิสัยทัศน์พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์และจุดเน้น มีการกำกับ ติดตาม และพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1, 2563, ออนไลน์ สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2564)

จากความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนและประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จของโรงเรียนในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้นำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อจะนำไปใช้เป็นแนวทางยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน อยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน อยู่ในระดับใด

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

4. ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

5. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับประสิทธิผลในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน มีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร

6. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน

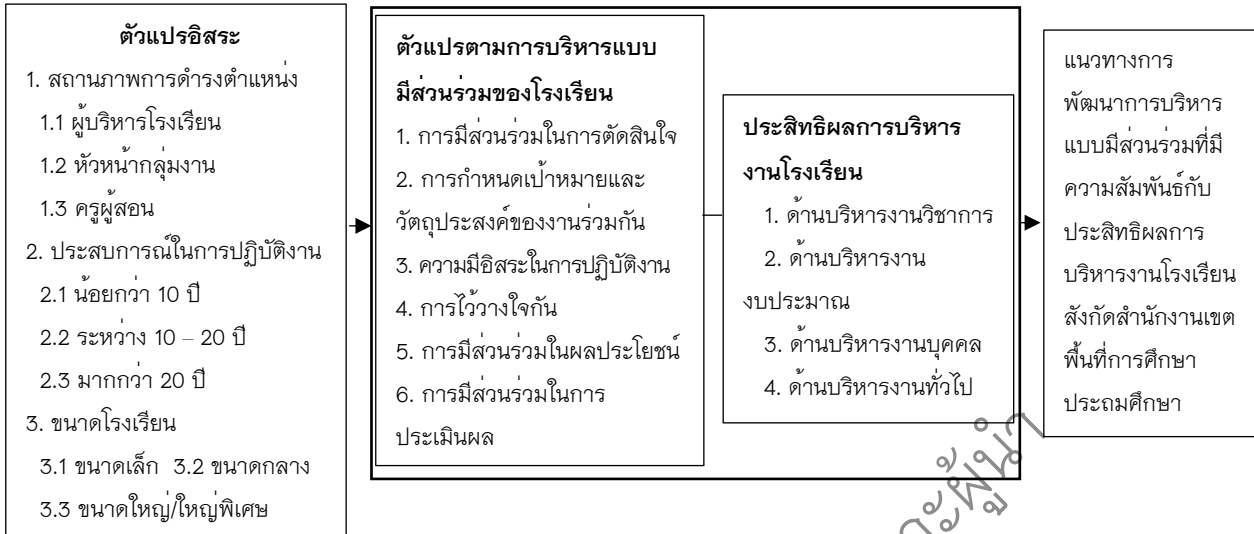
3. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน

4. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน

5. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน

6. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2564 (จำนวน 2,688 คน) จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 175 คน หัวหน้ากลุ่มงาน 4 ฝ่าย จำนวน 700 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,813 คน จากทั้งหมด 175 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 350 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 52 คน หัวหน้ากลุ่มงาน จำนวน 143 คน และครูผู้สอน จำนวน 155 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน ซึ่งมี 3 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) เกี่ยวกับสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เสนอคำร้องต่อสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทำหนังสือเพื่อขออนุญาต และขอความอนุเคราะห์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2. นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total Correlation) ของเพียร์สัน (Pearson) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) การทดสอบ F (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในกรณีพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method) หรือ LSD. ตามความเหมาะสม หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการหาแนวทางการพัฒนาที่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนอยู่ในระดับสูงขึ้นไป สร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน
4. ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน
5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (X) และประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r_{XY}=.891$)
6. แนวทางการพัฒนา ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กันระดับสูงทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์กร เข้ามามีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันเป็นการสร้างแรงจูงใจความรับผิดชอบในหน้าที่ของสมาชิกที่ไตร่ตรองคิดไตร่ตรองตัดสินใจในการร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผลองค์กรภายใต้พื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยที่จะเป็นที่ยอมรับ ลดความขัดแย้งภายในองค์กร และสร้างผลประโยชน์ร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสังกัดได้เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดเป้าหมาย นโยบายและพันธกิจของโรงเรียน มีอิสระในการดำเนินงาน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิษฐ์วดี จิโรจน์ภิญโญ (2560, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงความเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การไว้วางใจกัน ความผูกพันที่จะปฏิบัติ การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียน โดยการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนและผลิตนักเรียนตามความต้องการของชุมชน และสามารถทรัพยากรอย่างเพียงพอต่อความต้องการของครู บุคลากรในโรงเรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่องานและโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี ประทุม และคณะ (2560, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) วัฒนธรรมองค์กรโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน 1) จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กอบกริช การครคิด (2561, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า สถานภาพและเพศที่ต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานร่วมกัน

มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านที่เหลือรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบูลย์ แจ่มพงษ์ (2560, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการบริหาร งานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระนอง ผลการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน 3) จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการไว้วางใจกัน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขตา แดงสุวรรณ (2558, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน 1) จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมาลย์ สีทอง (2563, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและประเภทโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านบริหารงานงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมาลย์ สีทอง (2563, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรา หาญรักษ์ (2563, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร และประสิทธิผลโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน โดยรวมมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (X) กับประสิทธิผลในการบริหารงานโรงเรียน (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวม พบว่าทุกคู่ความสัมพันธ์เชิงบวก ($r_{xy}=.891$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอนเข้าใจและเห็นตรงกันว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้การทำงานในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ และมีความสัมพันธ์กันทางบวก เพราะการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการมีอิสระในการปฏิบัติงาน ร่วมประเมินและชื่นชมผลงานอันเกิดจากการมีส่วนร่วมซึ่งล้วนแต่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins (1990, p. 356) ที่กล่าวไว้ว่า การที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจกับผู้บริหาร การมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างกำลังใจให้ร่วมกัน ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการ

ยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง ยิ่งกว่านั้นการมีส่วนร่วม จะช่วยให้บุคคลสนับสนุนเป้าหมายของกลุ่มตลอดจนวัตถุประสงค์ร่วมขององค์การด้วยเทคนิคการบริหารตามแนวความคิดนี้ถือว่าการรวมเอาเป้าหมายของบุคคล และเป้าหมายขององค์การเข้าด้วยกัน (The integration of individual and organization goals) โดยผู้บริหารจะจัดสภาพการบริหารและวิธีการปฏิบัติต่อบุคคลในองค์การ ให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของเขาและควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานร่วมกัน 3) ด้านการไว้วางใจกัน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 6) ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน หน่วยงานต้นสังกัดควรนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมในแต่ละด้านจัดอบรมให้ความรู้ เป็นแนวทางปรับใช้ในการบริหารงานโรงเรียนในสังกัด เพื่อส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 จากผลการวิจัย พบว่าประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 2) ด้านการบริหารงานทั่วไป 3) ด้านการบริหารงานวิชาการ และ 4) ด้านการบริหารงานบุคคลหน่วยงานต้นสังกัด จึงควรพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนให้มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด

1.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรส่งเสริมตามแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โรงเรียนควรมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย โดยการสร้างความเข้าใจเรื่องการวัดและการประเมินผล และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามกระบวนการ PLC 2) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โรงเรียนควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการมีสัมฤทธิ์ผลสูงสุดแก่ผู้เรียน 3) ด้านการไว้วางใจกัน บุคลากรในโรงเรียนต้องมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานของทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม 4) ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน โรงเรียนควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติงานตามที่ ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาผ่านการอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานมีการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือแบบกัลยาณมิตร 5) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานร่วมกัน มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจนเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน มีการสร้างเครือข่ายในอุดมการณ์ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้มีความเข้มแข็ง 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการประชุมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับวิธีการในการพัฒนาบุคลากรผู้ที่มีส่วนร่วมทุกคนในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

ควรศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กอบกริช การควรคิด. (2561). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยะของ เขต 1. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 4(1), 176 – 187.
- นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประกันคุณภาพการศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(2), 19 – 26
- ประภาพร ชื่อสิทธิกุล. (2560). *หลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ยุวดี ประทุม และคณะ. (2560). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 28(1): 181 – 194.
- วิมาลย์ สีทอง. (2563). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจัดจ่ายอำนาจการบริหารและการจัดการ การศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุชตา แดงสุวรรณ. (2558). *การศึกษาร่วมกันในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อิศรา หาญรักษ์. (2563). *ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Robbins, P. (1990). *Organization theory: Structure design and application*. New Jersey: Prentice – Hall.